

Фото люб'язно надано автором

Володимир Войнович — відомий письменник і поет, лауреат престижних премій, автор багатьох чудових творів, які перекладені тридцятьма мовами світу. Але навіть якщо б він створив тільки один роман — про свого безсмертного солдата Чонкіна, — його ім'я увійшло б до скарбниці літератури. У радянські часи за правозахисну діяльність та антирадянські висловлювання письменник зазнавав переслідувань і 1980 року змушений був емігрувати. Минули часи, а трилогія про безжурного солдата Чонкіна так само популярна в усьому світі!

Найсмішніша політична сатира радянських часів!

Кумедні до сліз пригоди наївного та простацького солдата Чонкіна розкривають абсурдні реалії Радянського Союзу — він постійно вскочує в безглузді халепи, але «совкова» реальність завжди виявляється ще більш безтямною.

Вже давно немає Радянського Союзу, а безжурний проstack Чонкін залишився! Мабуть, тому, що це по-справжньому народний герой...

ЖИТТЯ І НЕЙМОВІРНІ ПРИГОДИ СОЛДАТА
ІВАНА ЧОНКІНА НЕДОТОРКАНА

ЖИТТЯ І НЕЙМОВІРНІ
ПРИГОДИ СОЛДАТА

ІВАНА

ЧОНКІНА

ОСОБА НЕДОТОРКАНА

www.bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-7852-6

9 789661 478526

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВИЛЛЯ

**ЖИТТЯ І НЕЙМОВІРНІ
ПРИГОДИ СОЛДАТА
ІВАНА
ЧОНКІНА
ОСОБА НЕДОТОРКАННА**

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2014 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84.4РОС
В65

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за:
Войнович В. Жизнь и необычайные приключения солдата
Ивана Чонкина. Лицо неприкосновенное

Переклад *Михайла Каменюка*

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*

ISBN 978-966-14-7852-6

© В. Войнович, 2014
© DepositPhotos.com / leopardis, mahout, обкладинка, 2014
© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2014
© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2014

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ

Якщо ви відносно молода людина і вперше взяли в руки цю книгу, то вам, можливо, буде цікаво дізнатися, що в Радянському Союзі вона була 20 років забороненою, але її читали, і досить широко. Розповсюджувалася виключно у Самвидаві, а потім і в Тамвидаві. Самвидавом займалися розповсюджувачі-добровольці, які на свій страх і ризик копіювали на друкарських машинках рукопис, що їм сподобався, передавали його своїм знайомим, а ті самі сідали за друкарську машинку. Ось так тираж, розпочинаючи з чотирьох примірників, множився цілком стихійно й іноді досягав значних чисел. Зрозуміло, що кожен примірник прочитувався багатьма людьми, отож кількість читачів значно перевищувала число роздрукованих примірників тексту. Саме це мав на увазі Олександр Галич, написавши в одній зі своїх пісень: «Эрика» берет четыре копии, вот и все и этого достаточно» («Еріка» — марка німецької друкарської машинки. — В.В.)

При цьому всі учасники самвидавського процесу, письменники, видавці й читачі не лише жодної матеріальної вигоди зі своєї діяльності не отримували, але й ризикували власним благополуччям, а в окремих випадках навіть свободою.

Поступово Самвидав став витіснятися Тамвидавом. Твори, які ходили по руках усередині країни, якимось чином потрапляли на Захід, там уже видавалися у вигляді

нормальних книг і потім поверталися в нашу країну, куди їх завозили (знову ж таки, ризикуючи нарватися на серйозні неприємності) туристи, журналісти, дипломати, спортсмени, моряки та інші люди, котрі мали можливість пересікати вітчизняні рубежі.

Оскільки ця книга вважалася сатиричною, такою, що висміює радянські порядки, автор зазнав гонінь, був виключений зі Спілки радянських письменників, видворений із Радянського Союзу і позбавлений радянського громадянства. До цього часу книга уже була перекладена на три десятки мов, чим автор був задоволений, але все ж таки йому мріялось, що колись настане час і книга цілком легально буде видана в рідній країні, стане широко доступною його співвітчизникам. Чимало письменників цього ніколи не дочекалися, але автору «Чонкіна» пощастило. У грудні 1988 року вийшов номер журналу «Юність» з першими розділами роману і три з половиною мільйони примірників тиражу були миттєво розхоплені.

З тих пір минуло ще чверть віку. Ця книга перевидавалася безліч разів на хорошому папері, в красивих обкладинках, і, звичайно, мені це приємно. Але якими б привабливими не були сьгоднішні видання, а ті, самвидавські, на кепському папері, не надто вміло зшиті й зачитані до дір, викликають в мені особливе почуття. Зі збережених тодішніх видань «Чонкіна» мені особливо дорогі два машинописних — російською та литовською мовами, і з не зовсім товарним виглядом підпільне видання польської «Солідарності».

Чудовий поет Максиміліан Волошин якось висловився так: «Почетней быть твердым наизусть и списываться тайно и украдкой, при жизни быть не книжкой, а тетрадкой». Але все ж таки, як то мовиться, свобода ліпше, аніж несвобода, і слава Богу, що тепер книги можна писати, видавати і читати не таємно і не потайки, а автор, видаю-

чи книгу, ризикує тільки тим, що її не сприйме читач. У цьому розумінні у книги, яку ви відкрили, доля щаслива. Вона вижила в суворі роки заборон, але випробування свободою також витримала, про що свідчить те, що вона регулярно перевидається російською та іншими мовами світу й загальний тираж її обчислюється мільйонами примірників.

Українською мовою це друге видання. Перше вийшло в 1992 році і, за свідченням перекладача книги Михайла Каменюка, тоді розійшлося миттєво. Сподіваюся, це саме трапиться і тепер. Якщо вам вона також сподобається, то майте на увазі, що вся історія життя і пригод її героя — солдата Івана Чонкіна — від молодих літ до старості викладена в трьох книгах, а це лише перша з них. Сподіваюся, прочитавши її, ви захочете дізнатися, що з героєм трапилося надалі, і придбаєте всю трилогію.

Дякую!

Володимир Войнович

ОСОБА НЕДОТОРКАННА

ЧАСТИНА ПЕРША

1

Було це чи не було, тепер уже точно не скажеш, бо випадок, із якого розпочалася (і триває майже до наших днів) уся історія, трапився в селі Красне так давно, що й очевидців відтоді майже не залишилося. Ті, які лишилися, розповідають по-різному, а деякі й зовсім не пам'ятають. Та й, правду кажучи, не такий це випадок, аби тримати його в пам'яті стільки часу. Щодо мене, то я зібрав докупи все, що чув з цього приводу, і додав трохи од себе, додав, можливо, навіть більше, ніж чув. Урешті-решт, історія ця здалася мені настільки кумедною, що я вирішив викласти її письмово, а коли вона вам видасться нецікавою, нудною чи навіть дурною, так сплуньте і вважайте, ніби я нічого не розповідав.

Трапилося це начебто перед самою війною — чи то наприкінці травня, чи то на початку червня 1941 року, — в цей приблизно час.

Стояв звичайний, спекотний, як буває в цю пору року, день. Усі колгоспники були зайняті на польових роботах, а Нюра Беляшова, яка служила на пошті, прямого відношення до колгоспу не мала і була цього дня вихідна, поралася на своєму городі — підгортала картоплю.

Була така спека, що, пройшовши три рядки з кінця в кінець городу, Нюра геть зморилася. Плаття на спині й під пахвами змокрило і, підсихаючи, ставало білим і жорстким від солі. Піт затікав у очі. Нюра зупинилася, аби поправити волосся, яке вибилося з-під хустинки, і поглянути на сонце — чи скоро обід.

Сонця вона не побачила. Великий залізний птах із перекошеним дзьобом, затуливши собою сонце і взагалі все небо, падав просто на Нюру.

— Ой! — з жахом зойкнула Нюра і, затуливши лице руками, ніби нежива, повалилася в борозну.

Кабан Борко, який рив землю біля ганку, відскочив убік, але, збагнувши, що йому нічого не загрожує, повернувся на те ж місце.

Минув певний час. Нюра отямилася. Сонце пекло в спину. Пахло сухою землею і гноєм. Десь цвірінькали горобці і кудкудакали кури. Життя тривало. Нюра розплющила очі й побачила перед собою грудкувату землю.

«Чого ж це я лежу?» — подумала вона здивовано і враз згадала про залізного птаха.

Нюра була дівчина грамотна. Вона іноді читала «Блокнот агітатора», який регулярно випишував парторг Килін. У «Блокноті» недвозначно говорилося, що всілякі забобони дісталися нам у спадок від темного минулого і їх слід рішуче викорінювати. Ця думка здавалася Нюрі цілком справедливою. Вона повернула голову праворуч і побачила свій ганок і кабана Борка, який і досі рив землю. У цьому не було нічого надприродного. Борко завжди рив землю, тільки-но знаходив для цього придатне місце. Та коли

знаходив негодяще, також рив. Нюра повернула голову далі й угледіла чисту блакить неба і жовте сліпуче сонце.

Посміливішавши, Нюра повернула голову ліворуч і знову впала ницьма. Страшний птах існував реально. Він стояв неподалік від Нюриного городу, широко розчепіривши великі зелені крила.

«Згинь!» — подумки наказала вона і хотіла осінити себе хресним знаменням, але хреститися, лежачи на животі, було незручно, а підніматися вона боялася.

І раптом її наче струмом ударило: «Так це ж аероплан!» І справді, залізним птахом Нюри видався звичайний літак «У-2», а перекошеним дзьобом уявлявся їй його нерухомий повітряний гвинт.

Ледве перелетівши через Нюрин дах, літак опустився, пробіг по траві і зупинився біля Федька Решетова, мало не збивши його правим крилом. Федько, рудий мордатий здоровань, відомий більше за його прізвиськом Плечовий, косив тут траву.

Льотчик, побачивши Плечового, розстібнув ремені, визирнув із кабіни і гукнув:

— Гей, дядьку, що це за село?

Плечовий нітрохи не здивувався, не злякався і, наблизившись до літака, охоче пояснив, що село називається Красне, а спершу називалося Грязне, а ще в їхній колгосп входять Клюквине і Ново-Клюквине, але вони по той бік річки, а Старо-Клюквине, хоча й по цей бік, належить до іншого колгоспу. Тутешній колгосп називається «Червоний колос», а той — імені Ворошилова. У «Ворошилові» за останні два роки змінилося три голови: одного посадили за крадіжки, другого — за розбещування малолітніх, а третій, якого надіслали для зміцнення, спочатку трохи поzmіцнював, а далі як запив, так і пив доти, доки не пропив особисті речі й колгоспну касу, і допився до того, що в нападі білої гарячки повисився у себе в кабінеті, залишивши

записку, в якій було лише одне слово «ех» з трьома окличними знаками. А що те «ех!!!» мало означати, так ніхто й не збагнув. Щодо тутешнього голови, то він хоча й теж п'є без просипу, однак на щось іще сподівається.

Плечовий хотів повідомити льотчикові ще якісь подробиці з життя довколишніх поселень, але тут позбігалися люди.

Першими прибігли, як звичайно, хлопчачки. За ними поспішали жінки, деякі з дітьми, деякі вагітні, а багато хто і з дітьми й вагітні водночас. Були й такі, в яких одне дитинча за поділ ухопилося, інше за руку, друга рука тримає немовля та ще одне в животі дозріває. До речі, в Красному (та чи тільки в Красному?) жінки народжували охоче й рясно і завжди були або вагітні, або щойно після пологів, а іноді й наче щойно після пологів, а вже знову вагітні.

За жінками шкандибали діди й баби, а з дальніх ланів, покинувши роботу, бігли й решта колгоспників із косами, граблями і сапками, що надавало цьому видовищу явної схожості з картиною «Повстання селян», яка висіла в районному клубі.

Нюра, котра все ще лежала в себе на городі, знову розплющила очі і звелася на лікоть.

«Господи, — сяйнула в її голові тривожна думка, — я тут лежу, а люди вже давно дивляться».

Схопившись на свої ще не зміцнілі від переляку ноги, вона спритно пролізла між воринами тину і кинулася до натовпу, що поступово збільшувався. Позаду стояли жінки. Нюра, розпихаючи їх ліктями, стогнала:

— Ой жінки, пустіть!

І жінки розступилися, бо з Нюриного голосу розуміли, що їй конче треба пробитися наперед.

Далі стояли лави чоловіків. Нюра порозпихала і їх, привмляючи:

— Ой дядьки, пустіть!

І нарешті опинилася в першому ряду. Вона побачила зовсім близько літак з широкою смугою мастила аж по всьому фюзеляжу. І льотчика в коричневій шкіряній куртці, який, спершись на крило, розгублено дивився на люда, що підступав з усіх боків, і крутив на пальці потертий шолом з димчастими окулярами.

Поруч з Ньюрою стояв Плечовий. Він поглянув на неї згори вниз, засміявся і сказав приязно:

— Ти дивись, Ньюрка жива. А я думав, тобі вже кінець. Я ж ероплана перший помітив, авжеж. Я тут біля горба сіно косив, коли дивлюся: летить. І прямісінько, Ньюрко, на твій дах, на бовдур просто, атож. Ну, думаю, зараз він його зчеше.

— Брешеш ти все, — сказав Микола Курзов, який стояв праворуч од Плечового.

Плечовий спіткнувся на півслові, поглянув на Миколу теж згори вниз, оскільки був вищим на цілу голову, і, подумавши, сказав:

— Бреше собака. А я кажу. А ти свого рота закрий та й не роззявляй, доки я тобі не дам дозволу. Утямив? А ні, так я тобі на язик наступлю.

Після того він зиркнув на людей, підморгнув льотчикові і, вдовольнившись враженням, яке справили його слова, вів далі:

— Ероплан, Ньюрко, від твого димаря пройшов ото на вершок максима. А мініма й того менше. А коли б він твого бовдура зачепив, так ми б тебе завтра обмивали, атож. Я б не пішов, а Колька Курзов пішов би. Він до жіночого тіла цікавий. Його торік у Долгові в міліції три дні протримали за те, що він у жіночу лазню заліз і під лавкою сидів, атож.

Усі засміялися, хоча знали, що це неправда, бо Плечовий вигдавав це зараз. А коли перестали сміятися, Степан Луков запитав:

— Плечовий, га, Плечовий, а ти, коли побачив, що ероплан за бовдур зачепиться, напудився чи ні?

ЗМІСТ

Передмова до українського видання	5
---	---

ОСОБА НЕДОТОРКАНА

Частина перша	9
Частина друга	111

Літературно-художнє видання

ВОЙНОВИЧ Володимир
Життя і неймовірні пригоди солдата Івана Чонкіна.
Особа недоторканна
Роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. О. Григор'єва*
Художній редактор *М. В. Єфімова*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *М. М. Чемерис*

Підписано до друку 06.08.2014. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 14,28.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.
Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
www.globus-book.com

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
“Клуб Сімейного Дозвілля”»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Войнович В.

В65 Життя і неймовірні пригоди солдата Івана Чонкіна. Особа недоторканна : роман / Володимир Войнович. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. — 272 с.

ISBN 978-966-14-7852-6

Обережно! Гостросюжетний гумор!

Простацький солдат Чонкін — це справді народний герой, який нагадає бравого Швейка, Василя Тьоркіна та Івана Бровкіна одночасно. Його кумедні пригоди, нісенітні халепи, у які він вскочує на кожному кроці, викривають абсурдну радянську дійсність тих часів і змушують сміятися до сліз уже не одне покоління!

До видання ввійшла перша частина славетної трилогії.

УДК 821.161.2
ББК 84.4РОС